

Katedra Analiz Przemian
i Rynku Nieruchomości

Katedra Gospodarki
Nieruchomościami i Systemów
Informacji Geograficznej

Katedra Geografii
Społeczno-Ekonomicznej

Komisja Obszarów Wiejskich
Polskie Towarzystwo
Geograficzne

Komitet Przemian
Zagospodarowania Kraju
PAN

XXXVI SEMINARIUM GEOGRAFII WSI Współczesne kierunki badań w gospodarowaniu przestrzenią wiejską Olsztyn, 21-22 czerwca 2021 r.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ NA OBSZARACH WIEJSKICH – PRZEGLĄD NURTÓW I KIERUNKÓW BADAŃ

ANITA KULAWIAK, ANDZREJ SULIBORSKI
KATEDRA GEOGRAFII REGIONALNEJ I SPOŁECZNEJ, UNIwersYTET ŁÓDZKI

WPROWADZENIE

Przedsiębiorczość to niezwykle szerokie i wieloaspektowe pojęcie, które w ostatnich latach stało się istotnym zagadnieniem badawczym. Znalazło to swój wyraz między innymi w rosnącej liczbie publikacji. Aktywność ta była efektem zarówno przemian ustrojowych i pojawienia się w ich wyniku „mody na przedsiębiorczość” oraz dostrzeżenia istotności teoretycznej i praktycznej tego zagadnienia. W geograficznych studiach nad przedsiębiorczością szczególnie miejsce zajmują prace dotyczące przedsiębiorczości wiejskiej. Warto zauważyć, że pomimo iż tematyka ta jest znaczącym zagadnieniem badawczym, wciąż brakuje opracowań o charakterze poglądowym i porządkującym dotychczasowy stan wiedzy na ten temat. Tymczasem taka refleksja i podjęta w jej wyniku próba oceny dotychczasowego dorobku może być owocna i zarazem przyczynić się do lepszego zrozumienia fenomenu jakim jest przedsiębiorczość.

Celem prezentacji jest przedstawienie i uporządkowanie głównych nurtów i kierunków badań nad przedsiębiorczością wiejską w polskiej literaturze geograficznej, a także identyfikacja stosowanych metod badawczych i dominującej problematyki. Na tym tle podjęto również próbę oceny dotychczasowego dorobku w świetle ogólnego rozwoju tej dziedziny.

Materiał i metody

Główną metodą badawczą była analiza literatury przedmiotu, którą pozyskano w wyniku kwerendy elektronicznych baz naukowych. W analizie uwzględniono artykuły, które w tytule posiadały słowa: *przedsiębiorczość wiejska, przedsiębiorczość na obszarach wiejskich, pozarolnicza działalność gospodarcza na obszarach wiejskich lub na wsi i zostały opublikowane po 2000 r.* W sumie analizie poddano 60 artykułów naukowych. Ograniczenia te były podyktowane możliwością analizy uzyskanego materiału. Ponadto, w artykule zastosowano również metodę dyskusji stanowisk, podejść i koncepcji badawczych.

REZULTATY

Analiza dotychczasowego dorobku badań nad przedsiębiorczością wiejską w polskiej literaturze geograficznej wskazała na pewne prawidłowości:

- współczesne badania nad przedsiębiorczością wiejską mają różne tradycje rozwoju i co za tym idzie czerpią inspirację z odmiennych podejść teoretyczno-metodologicznych. Ma to swoje konsekwencje w sposobie widzenia i interpretowania tego zjawiska, a także wpływa na poruszaną problematykę i dobór metod badawczych,
- badania nad przedsiębiorczością wiejską prowadzone są w ramach geografii społeczno-ekonomicznej, w tym jej subdyscyplin: geografii osadnictwa wiejskiego i geografii wsi oraz geografii społecznej. W przypadku pierwszej - analiza tego zagadnienia prowadzona jest w oparciu o tradycyjną perspektywę ekonomiczną, w przypadku drugiej – uwzględniana jest perspektywa kulturowa,
- główne obszary badań nad przedsiębiorczością wiejską i dominujące w ich obrębie problemy badawcze prezentuje poniższa tabela. Obszary badań zostały określone na podstawie istniejących w już literaturze klasyfikacji tego zagadnienia (m.in. Gartner, 1985; Shane, Venkataraman 2000)

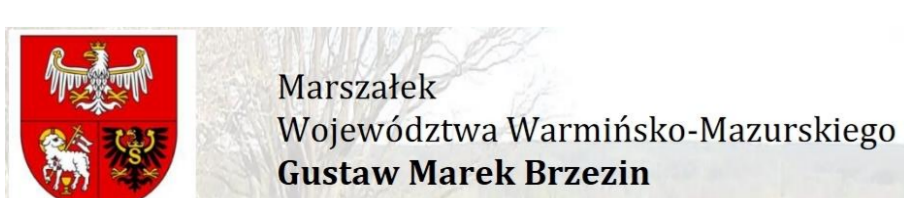
Tabela 1. Dominujące obszary i tematy badań nad przedsiębiorczością wiejską w polskiej literaturze geograficznej po 2000 r.

Główne obszary badań nad przedsiębiorczością wiejską	Wybrane problemy badawcze w zakresie przedsiębiorczości wiejskiej
Środowisko – obejmuje szereg zagadnień związanych z uwarunkowaniami wpływającymi na rozwój przedsiębiorczości, w tym wpływ środowiska samorządowego, polityki państwa, otoczenia biznesu, dostępności zasobów	- Specyfika pozarolniczej działalności gospodarczej na wsi w kontekście jej wsparcia środkami UE - Uwarunkowania instytucjonalne rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
Proces – obejmuje zagadnienia związane z procesem zakładania działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości w różnych układach przestrzennych, kreowania pomysłów na biznes, w tym działań związanych z rozpoznawaniem i eksploatacją szansy w środowisku. Obszar ten jest najlepiej opracowany i rozpoznany w geograficznej literaturze przedmiotu.	- Rola przedsiębiorców i przedsiębiorczości w układach lokalnych i regionalnych - Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich – stan i perspektywy rozwoju
Osoba/Zespoły – obejmuje charakterystykę psychologiczną i demograficzną poszczególnych przedsiębiorców, uwzględnia również ich postawy wobec tego zjawiska, motyw i wcześniejsze doświadczenia. W literaturze obszar ten jest najsłabiej rozpoznany.	- Motywy aktywizacji zawodowej kobiet poprzez agroturystykę - Postawy przedsiębiorcze młodzieży ze środowisk wiejskich

DYSKUSJA I WNIOSKI

- We polskiej literaturze geograficznej dyskusję o kierunkach, nurtach i problemach badawczych nad przedsiębiorczością wiejską spotyka się bardzo rzadko. Pomimo zainteresowania tą tematyką nie prowadzi się działań zmierzających do wypracowania wspólnych programów badawczych, czy ogólnych syntez, w efekcie czego dorobek ten cechuje przypadkowy dobór problemów badawczych z przewagą prac o charakterze empirycznym.
- W świetle badań międzynarodowych uznających różnorodność podejść za jedną z najważniejszych cech w poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie: czym jest przedsiębiorczość, podejście geograficzne, bazujące na łączeniu paradygmatu funkcjonalistycznego z interpretatywnym wydaje się kluczowe. Niezbędnym warunkiem aktywnego włączenia się geografów w trwającą dyskusję nad istotą przedsiębiorczości wiejskiej jest zdynamizowanie prac, których istotą jest głębsze wyjaśnianie tego zjawiska poprzez odwołanie się do emocji, wartości czy aspektów indywidualnych przedsiębiorców.
- Odwołując się do Blackburna (2001), zgodnie z którym tematy w badaniach przedsiębiorczości można podzielić na trzy kategorie: *ślepe uliczki, trwałe i nowe*, można stwierdzić, że w polskich badaniach niewiele jest tematów, które można określić jako *nowe* (np. badanie zakorzenienia przedsiębiorczości wiejskiej), natomiast wyraźnie dominują tematy tzw. „ślepe uliczki”, które z uwagi na swoją popularność nie przyczyniają się do wygenerowania nowej wiedzy w tym zakresie.
- Międzynarodowe badania obrazujące aktywność geografów na tle innych dyscyplin w zakresie liczby publikacji oraz udziału w konferencjach z zakresu przedsiębiorczości pokazują, że geografowie zajmują w nich pierwsze miejsce (Schmude, Welter, Heumann 2008). Świadczy to zarówno o chęci angażowania się tego środowiska w najbardziej aktualne i pragmatyczne zagadnienia, ale także ujawnia tkwiący w tej społeczności potencjał intelektualny i kadrowy mogący w przyszłości istotnie wpłynąć na rozwój tej dziedziny badań.

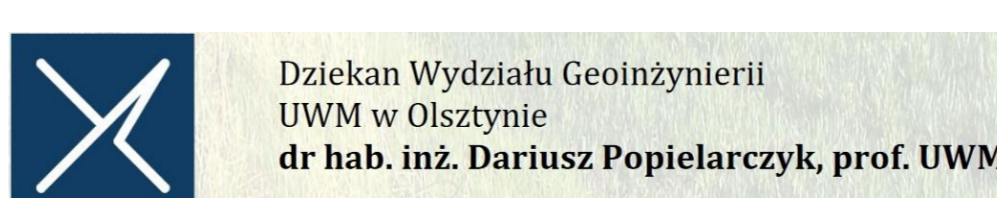
PATRONAT HONOROWY

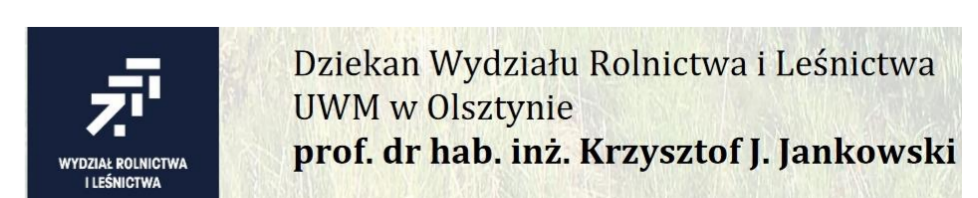
Marszałek
Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Gustaw Marek Brzezini

JM Rektor Uniwersytetu
Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
dr hab. Jerzy Przyborowski, prof. UWM

Dziekan Wydziału Geoinżynierii
UWM w Olsztynie
dr hab. inż. Dariusz Popielarczyk, prof. UWM

Dziekan Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa
UWM w Olsztynie
prof. dr hab. inż. Krzysztof J. Jankowski